แม่สะเรียงเวียงงาม
Maesariang Wiang Ngam Journal

ปีที่ 1 ฉบับปฐมฤกษ์

แม่สะเรียงเวียงงาม
Maesariang Wiang Ngam Journal

แนะนำวารสาร วารสารแม่สะเรียงเวียงงาม Maesariang Wiang Ngam Journal

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการศึกษาอำเภอแม่สะเรียง
131 หมู่ 12 ตำบลบ้านกาศ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58110 โทร. 053 683 261 E-mail:maesariangjournal@gmail.com

วารสารแม่สะเรียงเวียงงาม เป็นพื้นที่สื่อสารสาธารณะเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ **"อัตลักษณ์""ตัวตน"** ของเมืองแม่สะเรียง ในมิติทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับแม่สะเรียงแง่มุมต่างๆ ในรูปแบบคอลัมน์ ข้อเขียน บทความ สารคดี ภาพถ่ายในอดีตและปัจจุบัน เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมอย่างมีพลัง

กองบรรณาธิการวารสารแม่สะเรียงเวียงงามเปิดรับผู้สนใจอยากร่วมถ่ายทอดเรื่องราวเมืองแม่สะเรียงผ่านข้อเขียน บทความ สารคดี ภาพถ่ายในอดีตและปัจจุบัน เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เพื่อตีพิมพ์ในฉบับต่อไป

โดยสามารถจัดส่งต้นฉบับได้ที่ maesariangjournal@gmail.com
หรือติดต่อด้วยตนเองที่ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการศึกษาอำเภอแม่สะเรียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะในการรวบรวมความรู้และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของเมืองแม่สะเรียงมิติต่างๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา และสังคม
2. วารสารนี้เป็นพื้นที่สื่อสารสาธารณะเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเมืองแม่สะเรียง นำไปสู่การใช้ประโยชน์และการสร้างสรรค์สังคมท้องถิ่นอย่างมีพลัง

กองบรรณาธิการ :

⊙ ประพันธ์ วิริยะภาพ ⊙ นิพร ตาวากุล ⊙ ประเสริฐ อัยกร ⊙ นวลอนงค์ สังสุทธิพงศ์ ⊙ ศิริลักษณ์ ฉวี
⊙ ปรีชา วงค์น้อย ⊙ ธารรักหิมาลัย ⊙ ทรงศักดิ์ ปัญญา ⊙ สุรินทร์ มหาวรรณ์ ⊙ กันทนา ใจสุวรรณ

ภาพประกอบ : ชาร์ลส์ เอฟ. คายส์ (พ.ศ.2511-2512) , นิพร ตาวากุล, Peter Kunstadter (พ.ศ.2509)
ศิลปกรรม : สันติภาพแพ็คพริ้นท์ , ทรงศักดิ์ ปัญญา
พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม 2561
พิมพ์ที่ : บริษัทสันติภาพแพ็คพริ้นท์ เชียงใหม่ จำนวน 1,000 เล่ม

แม่สะเรียงเวียงงาม
Maesariang Wiang Ngam Journal

บทบรรณาธิการ

- ประพันธ์ วิริยะภาพ-

คนที่รู้รากเหง้าของตนเอง เปรียบเสมือนต้นไม้ที่มีรากค้ำจุนสามารถพยุงให้ลำต้นต่อสู้กับแรงลม แรงฝน หรือแม้แต่ภัยพิบัติต่างๆ ได้ เทียบกับคนที่ไม่เรียนรู้รากเหง้าของตนเอง ก็เปรียบดังคนที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยไม่มีจุดยืนใดๆ

“แม่สะเรียงเวียงงาม” วารสารฉบับปฐมฤกษ์นี้เกิดจาก **“การเสีย”** ครั้งใหญ่ของพิพิธภัณฑ์แม่สะเรียง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มคนชาวแม่สะเรียงที่เติบโตบนผืนแผ่นดินเกิดแห่งนี้ ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2497 จนถึงปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าช่วงเวลาหนึ่งนั้นแม่สะเรียงเป็นสถานที่ที่สร้างความเจริญ ควบคุมเศรษฐกิจของประเทศรวมถึงเขตล้านนาตะวันตกด้วย แล้วยังเป็นกลุ่มคนที่รับรู้วิวัฒนาการของเมืองยวมในสมัยก่อนและหลัง วัวต่าง ม้าต่าง ซึ่งใช้สัตว์เป็นพาหนะหลักที่คนในยุคปัจจุบันไม่เคยเห็น

“การเสีย” ในครั้งนี้จึงทำให้เกิด **“การได้”** ข้อมูลซึ่งได้จากการทำโครงการวิจัยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแม่สะเรียงจากความทรงจำร่วมของสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เราพบว่าข้อมูลที่มีมากมายในยุคต่างๆ ควรนำมาถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ แม้จะเป็นการสวนกระแสที่วารสารต่างๆ ปิดตัวลง แต่เราก็หวังว่า การได้เกิดวารสารฉบับนี้จะทำให้คนที่ได้อ่านได้เรียนรู้ว่าแผ่นดินแห่งนี้ยังมีความงดงามตามเรื่องราวลำดับเหตุการณ์ต่างๆ แม้เราจะไม่รู้อนาคตก็ตาม.

แม่สะเรียง

นวลอนงค์ สังสุทธิพงศ์, ผู้เรียบเรียง

แม่สะเรียง หนึ่งใน 7 อำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดเป็นอำเภอที่มีความสำคัญของจังหวัด เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากถึงประมาณ 164 กิโลเมตร จึงเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระดับจังหวัดหลายแห่ง เช่น ศาลจังหวัด อัยการจังหวัด เรือนจำอำเภอ คลังจังหวัด ด่านศุลกากร ด่านตรวจคนเข้าเมือง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และท่าอากาศยาน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความเจริญ และการค้าสำหรับอำเภออื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียง เช่น อำเภอแม่ลาน้อยและอำเภอสบเมย อำเภอแม่สะเรียงจัดเป็นอำเภอชั้น 1

ลักษณะที่ตั้งอำเภอแม่สะเรียง

อำเภอแม่สะเรียง เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 90% เป็นภูเขาสลับซับซ้อนและป่าทึบตั้งอยู่ เส้นรุ้งที่ 18° 9′ 34″ เหนือ ถึง 18.15944° เหนือ เส้นแวงที่ 97° 56′ 1″ ตะวันออก ถึง 97.93361° ตะวันออก เนื้อที่รวมทั้งหมด 2587.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 1560750 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.9 ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนประชากร 54,700 คน (พ.ศ. 2559)

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอแม่ลาน้อย และรัฐกะยา ประเทศสหภาพเมียนมาร์
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอสบเมย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอแม่แจ่ม, อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ลำน้ำสาละวิน รัฐกะเหรี่ยง ประเทศสหภาพเมียนมาร์

แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

Nipon

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอแม่สะเรียงเป็นอำเภอชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ทางทิศตะวันตกตลอดแนว ระยะประมาณ 166 กิโลเมตร มีแม่น้ำสาละวินกั้นเขตแดนทางน้ำ ระยะทาง 101 กิโลเมตร มีสันเขาขุนแม่สอง ดอยผาตั้งเป็นเส้นกั้นเขตแดนทางบก ระยะทาง 65 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นป่าเขาทุรกันดาร ประมาณ 40% ทางทิศตะวันออกมีดอยแม่เหาะเป็นจุดสูงสุด ภูเขาทั้งหมดอยู่ในแนวเทือกเขาถนนธงชัย พื้นที่ที่เหลือ 60% เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การตั้งชุมชนและทำเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณตำบลแม่ยวม ตำบลบ้านกาศ และตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง มีแม่น้ำไหลผ่าน จำนวน 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำยวม แม่น้ำแม่สะเรียง และแม่น้ำสาละวิน

ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่มีนาคม - เดือนเมษายน ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศไทยอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์ จึงทำให้มีอากาศร้อน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - เดือนกุมภาพันธ์ ได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีน

ทรัพยากรธรรมชาติ

- พื้นที่อำเภอแม่สะเรียงส่วนใหญ่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีหน่วยงานที่ดูแลคืออุทยานแห่งชาติสาละวินและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนมากใช้ในการเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นต้น
- ลักษณะดินในเขตอำเภอแม่สะเรียง เป็นดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย ดินปนหิน มีแร่ธาตุที่สำคัญได้แก่ แร่แบไรท์ ฟลูออไรท์ และแร่พลวง
- ป่าไม้ ลักษณะป่าไม้ประกอบด้วย ไม้เบญจพรรณ เช่นไม้สัก ไม้แดง ไม้พลวง ไม้เต็ง ไม้รัง
- สัตว์ป่า ได้แก่ เก้ง กวาง หมูป่า ลิง ค่าง บ่าง ชะนี ไก่ป่า ชะมด เขียดแลว เสือ หมี นกยูง และ เลียงผา
- ของป่า ได้แก่ น้ำผึ้ง หวาย ไม้สน ลูกก่อ กล้วยไม้ป่า หน่อไม้

การศึกษา

- การศึกษาภาคบังคับ (ป.1 - ม.3) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.6) ทั้งในระบบและนอกระบบ
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการอาชีพแม่สะเรียง
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยการอาชีพแม่สะเรียง อนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการศึกษา
- อำเภอแม่สะเรียง (ร.ร.อนุบาลแม่สะเรียง (บ้านโป่ง))
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) ศูนย์สอบโรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา”
- โรงเรียนอนุบาลเอกชน 2 แห่ง (ร.ร อนุบาลธารทิพย์, ร.ร.อนุบาลกฤษณพรรณ)

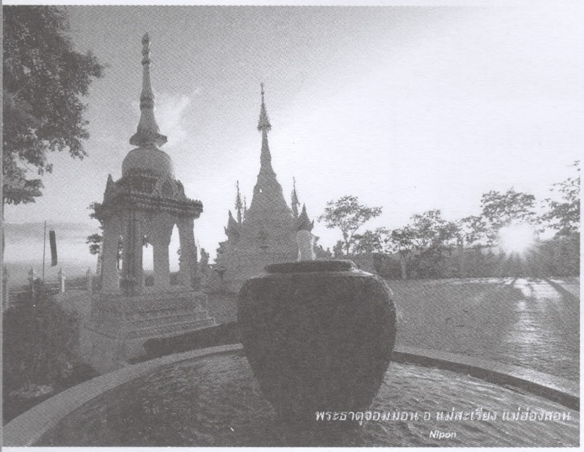

พระธาตุจอมมอน อ แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน

ประชากร คนพื้นเมือง ชนเผ่า เช่น กะเหรี่ยง ละว้า ไทยใหญ่

การสาธารณสุข

มีโรงพยาบาลแม่สะเรียง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่สะเรียง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้านขายยา

การศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธประมาณ 80% นับถือถือศาสนาคริสต์ประมาณ 15% นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 5% และนับถือผี

สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ข้าว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง กระเทียม กะหล่ำปลี สัตว์เศรษฐกิจ คือ วัว หมู ไก่ กบ ปลา และด้านพานิชยกรรม การค้าขาย

วัดพระธาตุ จอมกิตติ หนึ่งในสี่จอมศักดิ์สิทธิ์ อ แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน

วัดศรีบุญเรือง อ.แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน

วัดศรีบุญเรือง อ.แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน
Nipon

วัฒนธรรมและประเพณี

อำเภอแม่สะเรียงมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะพื้นเมือง แตกต่างไปจากจังหวัดอื่นในภาคเหนือ เพราะได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากพม่าและไทยใหญ่ วัฒนธรรมและประเพณี ที่สำคัญ คือ

1. ประเพณีบวชลูกแก้ว หรือเรียกว่า "ส่างลอง" เดือนเมษายน
2. ประเพณีออกพรรษา หรือ ออกหว่า ถวายจองพารา เดือนตุลาคม
3. ประเพณีต้นเกี๊ยะ และแห่เทียนเหง ช่วงเทศกาลออกพรรษา
4. ประเพณีตานข้าวหย่ากุ๊ ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม
5. การละเล่นพื้นบ้าน คือ รำโต รำนก ซอ
6. อาหารพื้นบ้าน
7. การแต่งกายของชนเผ่า คนพื้นเมือง คนไต (ไทยใหญ่) ละว้า กะเหรี่ยง

สถานที่ท่องเที่ยว

ลำน้ำสาละวิน บ้านท่าตาฝั่ง , บ้านแม่กองคา , ทุ่งบัวตอง แม่เหาะ, ดอยสิงห์ ถ้ำวนธารา (ถ้ำลอด)น้ำตกแม่สวรรค์น้อย, น้ำพุร้อนบ้านแม่อุมลอง , พระธาตุสี่จอม , วัดศรีบุญเรือง, วัดอุทยารมณ์, วัดกิตติวงศ์, วัดสุพรรณรังษี, วัดจัทราวาส, สำนักสงฆ์เมืองยวมใต้ , ศูนย์ศิลปาชีพแม่สะเรียง , อุทยานแห่งชาติสาละวิน , อ่างเก็บน้ำบ้านแม่สะลาบ , อุทยานหิน 400 ล้านปี, ธนาคารข้าว และโครงการหลวงบ้านป่าแป๋

วัดอุทยานรมย์ อ.แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน
ศิลปะไทยใหญ่ พม่า

ศิลปะไทยใหญ่ พม่า วัดอุทยานรมย์ อ แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน

คอลัมน์พิเศษ :

คำขวัญอำเภอแม่สะเรียง

นวลอนงค์ สังสุทธิพงค์

เมื่อครั้งที่ผู้เขียนรับราชการครูที่โรงเรียนแม่สะเรียง "บริพัตรศึกษา" ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ได้รับผิดชอบในรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา จ.แม่ฮ่องสอน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีสาระสำคัญ คือ ลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อม การอนุรักษ์พัฒนาสภาพแวดล้อม ประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน บุคคลสำคัญ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเน้นสาระสำคัญเกี่ยวกับอำเภอแม่สะเรียง ในการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอผลงานของครูผู้สอนและนักเรียนในรูปแบบนิทรรศการ รวบรวมรูปภาพ สื่อของจริงในชุมชน เช่น อาหารพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ของชุมชน จัดแสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2539

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นผู้เขียนคิดเสมอว่าอำเภอแม่สะเรียงยังไม่มีคำขวัญประจำอำเภอ จึงได้ขอ **อาจารย์ศิริลักษณ์ ฉวี** ช่วยเขียนคำขวัญให้ ในปี พ.ศ. 2541 ทางโรงเรียนได้จัดงานวันวิชาการขึ้น ได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่างๆ จัดแสดงผลงานและให้ความรู้กับผู้เข้าชม และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยแม่สะเรียง ได้ตั้งห้องส่งกระจายเสียงในโรงเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ทดลองประกาศข่าวสารการจัดงาน ผู้เขียนจึงได้นำคำขวัญให้นักเรียนประชาสัมพันธ์ออกอากาศเป็นครั้งแรก กล่าวถึงแม่สะเรียงเวียงงามไว้ว่า

เทียนเหงพร่างตา ผ้าทอกะเหรี่ยง เสนาะเสียงสาละวิน
งามถิ่นธรรมชาติ พระธาตุสี่จอม

ต่อมาคำขวัญนี้ได้นำไปใช้ในการจัดงาน วันดอกบัวตองบาน ที่ตำบลแม่เหาะ **อาจารย์ปรีชา วงค์น้อย** ได้ต่อเติมวรรคสุดท้าย **“กล้วยไม้หอมเอื้องแซะ”** จึงได้มีคำขวัญอำเภอแม่สะเรียงที่ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ความว่า

“เทียนเหงพร่างตา ผ้าทอกะเหรี่ยง เสนาะเสียงสาละวิน
งามถิ่นธรรมชาติ พระธาตุสี่จอม กล้วยไม้หอมเอื้องแซะ”

ขยายความหมายของคำขวัญอำเภอแม่สะเรียง

เทียนเหงพร่างตา :

ประเพณีแห่เทียนพันเล่ม (เหงคือหนึ่งพัน) ในเทศกาลออกพรรษาในขบวนประกอบด้วย ต้นโคม ต้นเกี้ยะ พุ่มเงิน ธูป เทียนไขหนึ่งพันเล่ม ประโคมด้วย ฆ้อง กลอง การละเล่น รำโต รำนกกิ่งกะหร่า

ผ้าทอกะเหรี่ยง :

ผ้าทอของชนเผ่ากะเหรี่ยง ที่ออกแบบลวดลายสวยงาม

เสนาะเสียงสาละวิน :

พื้นที่ชายแดนทิศตะวันตกของอำเภอ มีลำน้ำสาละวิน กั้นเขตแดนระหว่างไทยกับสหภาพเมียนมาร์ เป็นระยะทาง 101 กิโลเมตร

งามถิ่นธรรมชาต :

ดินแดนแห่งขุนเขา สายธาร ดอกไม้ป่า ธรรมชาติที่สมบูรณ์งดงาม

พระธาตุสี่จอม :

พระธาตุคู่บ้านคู่เมือง ได้แก่ พระธาตุจอมแจ้ง จอมทอง จอมมอญ จอมกิตติ

กล้วยไม้หอมเอื้องแซะ :

กล้วยไม้ต้นเล็กๆ มีดอกสีขาว กลิ่นหอม พันธุ์ไม้ในตำนานแห่งเมืองยวมใต้ ของสูงค่าจากผืนป่าถวายเป็นบรรณาการแด่เจ้าเมืองเชียงใหม่

เปิดม่านเมืองแม่

-ธารรัก หิมาลัย-

ตะวันฉายแต้มชาดวาดขอบฟ้า
เหนือพาราเมฆขาวราวสวรรค์
ทางพันโค้งโยงหลืบเขาเข้าด้วยกัน
สู่ดินแดนหลากชาติพันธุ์อันรุ่งเรือง
เอื้องแซะหอมพร้อมเครื่องสักการะ
บูชาพระธาตุสี่จอมอันลือเลื่อง
ทั้งพระเพชร พระแสนทองคุ้มครองเมือง
สืบเนื่องพระพุทธศาสนา ประเพณี
ผืนป่ากว้างสาละวินถิ่นไม้สัก
เทียนเหงสลักพร่างตาสง่าศรี
งามผ้าทอกะเหรี่ยงเวียงคนดี
โลกบันทึกวิถีโบราณกาล
ว่าแต่เดิม **"เมืองแม่"** ในแง่ลึก
เป็นหน้าด่านต้านศึกประหัตประหาร
คือลานนาตะวันตกยกตำนาน
องค์ติโลกราชเสกสถาน **"โยนสะลิน"**
โปรดให้เสนาบดีสีหโคตร
หมื่นด้ามพร้าคต สืบงานศิลป์
สร้างพระเจ้าแข้งคม คู่แผ่นดิน
จวบชีวินล่วงลับกลับพนา
ถึงยุคเทพสิงห์ผู้กล้าหาญ
ครั้งพม่ารุกรานเข้าปล้นฆ่า
พลเจ็ดพันชิงจากมังแรนรา
ตีเอาลานนาคืนเป็นไท
ครั้นมหาอุปราช ธรรมลังกา
รับสั่งพ่อเหนือหัวมาจากเชียงใหม่
ถือสัจจะยางแดงร่วมต้านภัย
บ่ให้พม่ามารานรอน
ว่าตราบแม่น้ำคงบ่แห้งหาย
เขาควายบ่ซื่อดังเก่าก่อน
ถ้ำช้างเผือกบ่ยุบลงคงสะท้อน
มิตรภาพบ่ห่อนขาดสัมพันธ์
ละว้า ไทยใหญ่ กะเหรี่ยงเลี้ยงชีวิต
ดังพี่น้องแนบชิดไร้ขีดคั่น
หลอมวิถีชนเผ่าเข้าด้วยกัน
ร่วมแบ่งปันทำกินบนถิ่นไพร
ด้วยบารมีองค์พระจุลจอมเกล้า
ปิยะมหาราชเจ้าผู้ยิ่งใหญ่
รวบรวมอาณาธิปไตย
ขึ้นเป็นประเทศไทยวัฒนา
เปลี่ยนจาก **"เมืองยวม"** ร่วมสายน้ำ
สู่นามแม่สะเรียงเวียงพฤกษา
เจ็ดร้อยหกสิบปีสืบทอดมา
งามวัฒนธรรมเคียงค่าอารยชน

แม่สะเรียงในอดีต

- ประเสริฐ อัยกร -

แม่สะเรียงกว่าจะมาถึงวันนี้มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 700 ปี เป็นเมืองหน้าด่าน และเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญเมืองหนึ่งของเชียงใหม่ที่เรียกว่า "ล้านนาตะวันตก" นับแต่อดีตมามีชื่ออยู่หลายชื่อ "โยนสะลิน" "ไมลองยี" "เมืองนาย" "เมืองยวมใต้" จนมาเป็น "แม่สะเรียง" ในปัจจุบัน

เป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย โดยได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2443 ต่อมา พ.ศ. 2467 เปลี่ยนชื่อจากเมืองยวมเป็นแม่สะเรียง (เนื่องจากชื่อไปพ้องกับขุนยวม) พ.ศ. 2491 ได้แยกตำบลท่าสองยางไปเป็นกิ่งอำเภอท่าสองยางเพื่อโอนไปขึ้นกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พ.ศ. 2507 แยกตำบลแม่ลาน้อยเป็นกิ่งอำเภอแม่ลาน้อย และ พ.ศ. 2527 แยกตำบลสบเมย แม่คะตวน กองก๋อย เป็นกิ่งอำเภอสบเมย

ความเจริญของแม่สะเรียงที่ได้พัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่หวือหวาเปลี่ยนหน้ามือเป็นหลังมือ อย่างเช่นอำเภอปาย เป็นเสน่ห์ของเมืองอันสงบร่มเย็น ลำน้ำยวม ลำน้ำแม่สะเรียง เป็นสองสายที่หล่อเลี้ยงผู้คนที่อยู่บนสองฟากฝั่ง นับแต่มีการตัดถนนเข้าแม่สะเรียงเมื่อห้าสิบกว่าปีก่อน มีรถไถทำทางเข้ามาทะลุหน้าถ้ำ มีผู้คนไปดูเยอะแยะ ห่อข้าวใส่ปิ่นโตไปกินกันอยู่ดูได้ทั้งวัน เป็นเรื่องแปลกของคนสมัยนั้น

สมัยที่ทางรถยังไม่ถึง สินค้าไม่ว่าจะเป็นนมข้นหวาน นมผงเด็ก ขนมปัง กะปิน้ำปลา ฯลฯ จะขนมาโดยวัวต่างจากปากทางบ้านวังลุงอำเภอฮอด ค้างคืนกันมาหลายวันหลายคืน สินค้าเหล่านี้จะมาลงที่ร้านเจ๊กส่าย (อ้อมอารี) บ้าง ร้านป้าโต๊ะ (โกตัน) บ้าง เดือนมากันครั้งสองครั้ง พอของมาถึงก็จะมีที่ซื้อกินกัน หากของขาดก็ต้องรอกันจนกว่าม้าต่างวัวต่างจะมาถึง

ร้านก๋วยเตี๋ยวมีอยู่เจ้าเดียว ร้านเจ๊กเลียงตั้งอยู่ตรงตลาดเช้าเดี๋ยวนี้ เป็นอาหารแปลกของคนมีสตางค์กินกัน โอวันตินก็เหมือนกันร้านนี้จะชงใส่กระป๋องนมข้นหวานมีตอกร้อยที่ฝาหิ้ว ผู้เขียนตอนยามเด็กหรือเด็กอื่นๆ สมัยนั้น หากไม่ป่วยไม่มีทางจะได้กินก๋วยเตี๋ยวกับโอวันติน

เมืองเล็กๆ ในหุบเขาอันเงียบสงบ ผู้คนมีศีลธรรม มีอัธยาศัยน้ำใจดีงาม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเค้าโครงเดิม เป็นสิ่งที่คนพื้นที่ภาคภูมิใจนัก แม่สะเรียงเป็นเมืองที่คอยรองรับผู้คนจากต่างถิ่น ที่ต้องการเข้ามาสัมผัสบรรยากาศอันเป็นธรรมชาติ สามารถเข้ามาได้ตลอดทั้งปี.

เมืองแม่สะเรียงเดิมชื่อเมืองยวมหรือเมืองยวมใต้ในสมัยอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนา เป็นชุมชนโบราณที่มีที่ตั้งสำคัญทางเศรษฐกิจระหว่างลุ่มแม่น้ำต่างๆ และแม่น้ำสาละวิน เมืองแม่สะเรียงตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าในอดีต ในบางครั้งเป็นเส้นทางการทำสงคราม รวมทั้งเป็นเส้นทางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา ชาติพันธุ์ ตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ล้านนาและหลักฐานทางโบราณคดี พบว่าเมืองยวมใต้มีความเจริญรุ่งเรือง ในช่วงยุคพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ถึงยุคพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ก่อนเมืองเชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ในปีพ.ศ.๒๑๐๑ ลักษณะพื้นที่ที่เป็นเสมือนเมืองสำคัญของเส้นทางต่างๆ ทำให้เมืองแม่สะเรียงมีความหลากหลายของวัฒนธรรมและประชากร ซึ่งประกอบด้วย ไทยวน (คนเมือง) ปะเกอญอ กะยา ไทใหญ่ ละว้า และมุสลิมเชื้อสายปากี-อินเดีย เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันจนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและกลายเป็น **"อัตลักษณ์ของเมืองแม่สะเรียง"**

แนะนำโครงการวิจัยประวัติศาสตร์แม่สะเรียง

- ทรงศักดิ์ ปัญญา และคณะ -

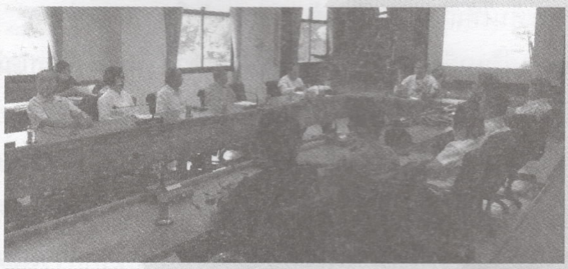

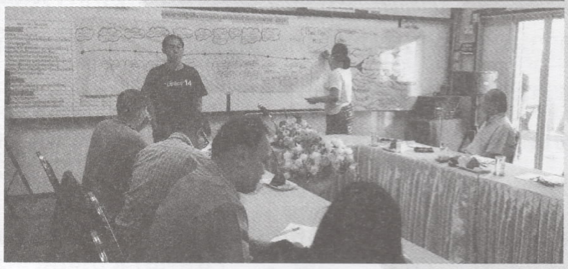

อีกนัยหนึ่งการเดินหน้าของเวลามีความสัมพันธ์โดยตรงต่อพลวัตรและกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากภายในเมืองแม่สะเรียงแต่ละช่วงยุคสมัย โดยมี "คน" เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันการศึกษาทางประวัติศาสตร์ได้หันมาให้ความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, ๒๕๕๖) เพื่อสร้างความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพลวัตรและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้าใจ "ตัวตน" ของชุมชนทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านการสืบค้น รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากความทรงจำของบุคคลในชุมชน เอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (living history) และมีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นเกิดขึ้นจาก "ความทรงจำร่วมของสังคม" (Collective memory) โดยใช้ความทรงจำของตัวบุคคลจำนวนมากมาประกอบสร้างภาพของประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลาขึ้นมา ความสมบูรณ์ของภาพประวัติศาสตร์จะมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับข้อมูลความทรงจำแต่ละมิติที่ได้จากแต่ละบุคคลในชุมชน การเสียชีวิตของบุคคลในชุมชนตามกาลเวลาจึงส่งผลโดยตรงต่อการสูญหายของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการช่วยประกอบสร้างภาพประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนและตัวแทนชุมชนชาวแม่สะเรียง ประกอบด้วยนายทรงศักดิ์ ปัญญา, นายประพันธ์ วิริยภาพ, นายอินทร นันทสมบูรณ์, นางกันทนา ใจสุวรรณ, นายสุรินทร์ มหาวรรณ, นายประเสริฐ อัยกร, นายสุริยา อร่ามวงศ์, นางนวลอนงค์ สังสุทธิพงศ์, นายกมล เครือซุย, นายยุติธรรม ขันติยะ, นายอตุพล ยะจอม, นายอตุพล ใฝ่กุศลอภิชน, นางสาวมณีนาค ศิริบุญ และนักวิจัยจากชุมชนอีกหลายท่านที่กำลังเข้าร่วมช่วยกันทำงานวิจัย โดยมีที่ปรึกษาโครงการคือ ศ.ดร.อรรถจักร สัตยานุรักษ์ และนายดำรงค์ วงค์น้อย ได้ร่วมกันทำโครงการวิจัยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากความทรงจำร่วมของสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเก็บรวบรวม บันทึกความทรงจำทางประวัติศาสตร์ไว้ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากความทรงจำร่วมของสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองแม่สะเรียง รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจ "ตัวตน" ของชุมชนตั้งแต่ในอดีตเพื่อนำมากำหนดทิศทางสังคมที่เหมาะสมในบริบทของความเปลี่ยนแปลงของปัจจุบันกับอนาคต โดยได้เริ่มดำเนินการในปี ๒๕๖๐ จนถึงปัจจุบัน

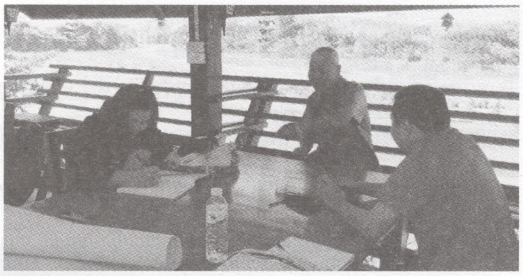

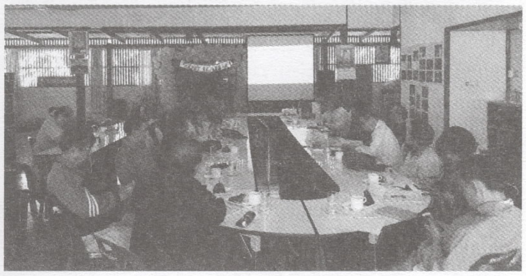

ผลการศึกษาพบว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองแม่สะเรียงจากความทรงจำร่วมของสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองแม่สะเรียง มีพัฒนาการจากการเป็นเมืองชายแดนและเกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วทั้งด้านประชากรและเศรษฐกิจ ในยุคของการค้าไม้สัก (พ.ศ.๒๓๙๐-๒๕๓๒) จากการศึกษาพบว่ามีความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจของภาคเหนือโดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าชาวพม่า ไทใหญ่ และมุสลิมแขกปากีสถาน ในจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ต่อมาเมื่อหมดยุคสัมปทานไม้ กลุ่มทุนพ่อค้าได้ปรับตัวในการทำการค้า กลุ่มแรงงานในกิจการค้าไม้ก็กลับเข้าสู่ระบบการผลิตในภาคการเกษตรเชิงพาณิชย์ และผลจากมีโอกาสทางการศึกษาจากรัฐทำให้เกิดกลุ่มข้าราชการที่เป็นคนในพื้นที่เข้าทำงานในหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมากและคนกลุ่มนี้มีบทบาทในการพัฒนาเมืองแม่สะเรียงในปัจจุบัน

พัฒนาการทางสังคมเมืองแม่สะเรียงประกอบด้วยหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่เริ่มตั้งถิ่นฐานของชุมชนในยุคแรกๆ ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และความร่วมมือทั้งงานวัฒนธรรมประเพณี งานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ

จุดเด่นที่สำคัญคือการมีทุนทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ และสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ผสมพม่าและมอญในสถานที่สำคัญและอาคารบ้านเรือน ที่สามารถนำไปเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตลอดจนสามารถเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวด้านอื่นๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งรายละเอียดเรื่องราวแต่ละด้านจากการทำวิจัย คณะวิจัยฯจะถ่ายทอดผ่านวารสารในฉบับต่อไป เพื่อให้เกิดชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมอย่างมีพลัง

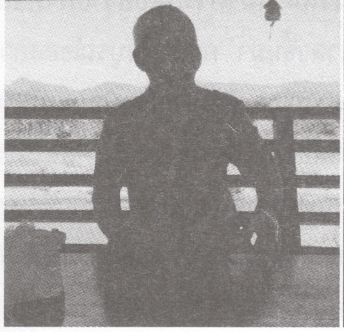

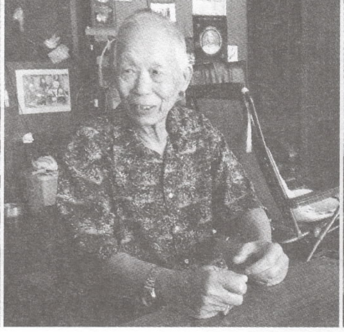

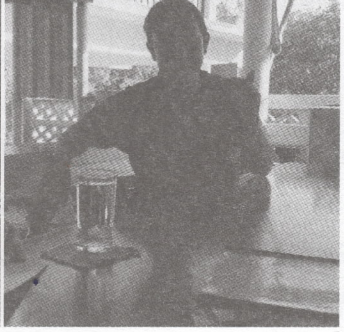

ประวัติย่อ
พระธาตุจอมทอง อำเภอแม่สะเรียง

- ปรีชา วงค์น้อย -

ดอยจอมทอง เป็นภูเขาสูงต่อเนื่องกัน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวอำเภอแม่สะเรียง มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร ใต้ภูเขาลูกนี้มีถ้ำอยู่ 1 ถ้ำ ปัจจุบันถ้ำแห่งนี้มีหินลูกใหญ่ปิดปากถ้ำไว้ ปัจจุบันไม่มีร่องรอยให้เห็นแต่อย่างใด จากตำนานบอกเล่าสืบกันมาได้สันนิฐานว่าเทพเจ้าที่เฝ้ารักษาถ้ำเป็นผู้ปิดเอง บนหลังถ้ำเป็นเนินเตี้ยมีบริเวณกว้างประมาณ 10 ไร่ มีพันธุ์ไม้ต่างๆขึ้นหนาทึบ เช่น ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พลวง ไผ่ ฯลฯ

ในสมัยก่อน อำเภอแม่สะเรียงมีชื่อเดิมว่า "เมืองยวม" พม่าเรียกเมืองยวมว่า "ไมลองยี" ซึ่งแปลว่า "เมืองหินแร่ใหญ่" เนื่องจากอำเภอแม่สะเรียง ได้มีบริษัทเอกชนมาเปิดกิจการทำเหมืองแร่ ได้แก่ เหมืองแร่แม่ลามา และเหมืองแร่ห้วยหลวง (ปัจจุบันเหมืองแร่ห้วยหลวงอยู่ในเขตจังหวัดตาก) ส่วนสินค้าออกที่ส่งไปขายในประเทศพม่า ได้แก่ ไม้สัก โดยพ่อค้าจะใช้ช้างลากซุงลงแม่น้ำยวม ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำสาละวินไปยังประเทศพม่าและจัดเก็บภาษีไม้ที่ด่าน "กาโค" ในประเทศพม่า ในสมัยนั้นได้มีพ่อค้าไม้ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ 2 คน มีชื่ออย่างใดไม่ปรากฏ เพียงแต่ว่าในจำนวน 1 คน นั้นเป็นสามีของแม่เฒ่าหม่อนเงิน ได้ลงทุนทำไม้สักในเขตพื้นที่เมืองยวมเพื่อส่งไปขายยังประเทศพม่า โดยชาวไทยใหญ่ผู้นี้ได้อธิษฐานขอพรจากเทพเจ้าผู้รักษาถ้ำวัดจอมทองว่า ถ้าขายไม้สักได้กำไรดีก็จะมาสร้างพระเจดีย์ไว้บนถ้ำแห่งนี้ จะโดยโชคบุญบารมีของชาวไทยใหญ่ทั้งสองคนนี้ทำให้กิจการส่งไม้สักไปขายยังประเทศพม่าได้กำไรมาก ตามที่คาดเอาไว้

ดังนั้น เมื่อทั้งสองเดินทางกลับมาถึงเมืองยวมก็ไม่ผิดสัญญาที่ได้อธิษฐานขอพรจากเทพเจ้าไว้ จึงได้ก่อสร้างเจดีย์ขึ้น 1 องค์ ประมาณ พ.ศ. 2201 และได้อัญเชิญพระบรมธาตุจากประเทศพม่า มาบรรจุไว้ในเจดีย์องค์นั้นด้วย

ต่อมามีชาวไทยใหญ่ ชื่อ "ตะก่าสลอบโก่ตา" กับภรรยา ชื่อ นางสุก พร้อมด้วยลูกๆ ได้ก่อสร้างเจดีย์ขึ้นอีก 1 องค์ ให้คู่กับองค์ใหญ่แต่เล็กกว่าองค์ใหญ่เล็กน้อยพร้อมทั้งถวายระฆังทองเหลืองใบใหญ่ 1 ใบ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร รอบวง 1.50 เมตร สูง 1.50 เมตร ส่วนบนของระฆังจารึกด้วยตัวอักษรไทยใหญ่ รอบตัวระฆังเป็นตัวหนังสือเมืองเหนือ มีข้อความบางตอนบอกไว้ว่า ศรัทธาตะก่าสลอบโก่ตา ภรรยาชื่อ นางสุก พร้อมด้วยลูก สร้างถวายเมื่อปี จุลศักราช 1255 ตั๋วปีเก๊าไส้ เดือนยี่ ดับ 4 ค่ำ ได้สร้างวิหาร 1 หลัง โฮง 1 หลัง (โฮง = กุฏิ) แล้วตั้งชื่อว่า วัดจอมทอง มาจนตราบเท่าทุกวันนี้

(จุลศักราช 1255 เทียบ พ.ศ. 2436)
ลำดับตระกูล ผู้ก่อสร้างเจดีย์วัดจอมทอง อ.แม่สะเรียง

เจดีย์องค์ที่ 1

แม่เฒ่าหม่อนเงิน (แม่)
แม่เฒ่าหม่อนเอ้ย (ลูก)
แม่เฒ่าฟองแก้ว (หลาน)

มีเหลน 5 คน

1. พ่อส่างหน้อย มณีธร (อยู่อำเภอขุนยวม)
2. พ่อส่างโยง มณีธร (อยู่อำเภอแม่ลาน้อย)
3. พ่อส่างทุน มณีธร (อยู่อำเภอแม่สะเรียง)
4. แม่อุ้ย ศรีวิชัย (มณีธร) (อยู่อำเภอแม่สะเรียง)
5. แม่มวย ศิริอางค์ (มณีธร) (อยู่อำเภอแม่สะเรียง)

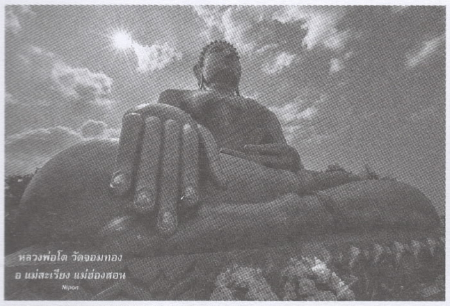

ภาพมองจากวัด, ภาพหุบเขายวมจากวัดจอมทอง 2510, ชารลส์ เอฟ. ไคส์

เจดีย์องค์ที่ 2

ตะก่าสลอบโก่ตา + นางสุก (พ่อ,แม่) มีลูก 7 คน

1. จองน้อยหลู่
2. พ่อเฒ่าน้อยวงค์
3. แม่เฒ่าจา
4. แม่เฒ่าตุ๊ด
5. พ่อเฒ่าส่างนู
6. พ่อเฒ่าส่างนันท์
7. แม่เฒ่านาง

1. จองน้อยหลู่ มีลูก 11 คน
   - แม่เอ้ย ตานะเศรษฐ
   - แม่โย๊ะ ตานะเศรษฐ
   - แม่คำ ตานะเศรษฐ
   - ส่างลือ ตานะเศรษฐ
   - แม่เฮือน ตานะเศรษฐ
   - แม่ปี๋ ตานะเศรษฐ
   - ส่างมาด ตานะเศรษฐ
   - แม่น้อย ตานะเศรษฐ
   - ส่างป้าง ตานะเศรษฐ
   - แม่ปู คำสัตย์
   - แม่หล้า อุปนันท์
2. พ่อเฒ่าน้อยวงค์ ตานะเศรษฐ มีลูก 6 คน
   - แม่มุ้ง เสวนามิตร
   - ส่างตา ตานะเศรษฐ
   - ส่างเล็ก ตานะเศรษฐ
   - แม่ซ้อน ตานะเศรษฐ
   - ส่างลุง ตานะเศรษฐ
   - ส่างจันทร ตานะเศรษฐ
3. แม่เฒ่าจา ตานะเศรษฐ
   - นางอ่อน
   - นางติ่น
   - นางหมิ่น

4. แม่เฒ่าตุ๊ด กิจเมือง (ตานะเศรษฐ)
มีลูก 5 คน
- นางเต้ง สุวรรณา (กิจเมือง)
- นางเขิ่ง กิจเมือง
- นายหม่อง กิจเมือง
- นายโหย่ง มยูรศรี (กิจเมือง)
- นายต๊ะ กิจเมือง
5. พ่อเฒ่าส่างนู ตานะเศรษฐ มีลูก 6 คน
- แม่จันทร์ห้อม
- แม่บัวถา
- แม่ปั๋น ตานะเศรษฐ
- แม่แสน ตาวากูล
- พ่อทุน ตานะเศรษฐ
- พ่อตัน ตานะเศรษฐ
6. พ่อเฒ่าส่างนันท์ ตานะเศรษฐ (โสด)
7. แม่เฒ่านาง ตานะเศรษฐ มีลูก 5 คน
- นางจอส่วน โพธิ์หย่า
- แม่เหม่ งามวิสัย
- พ่อสวย ตานะเศรษฐ
- แม่เต็งเขิ่น วิไลกุล
- แม่ยุ้น

พิธีกิ๋นก๋วยสลากที่วัดจอมทอง (การทำบุญโดยการจับสลาก) ที่วัดจอมทอง, ผู้คนเดินขึ้นบันไดไปวัด อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ประเทศไทย กันยายน พ.ศ. 2511 14 ก.ย. 2511 : ชารลส์ เอฟ. ไคส์

สภาพที่มองจากหน้าวัดจอมทอง, ระฆังหน้าวัดจอมทอง ในปี พ.ศ. 2510, 16 ธ.ค. 2510: ชารลส์ เอฟ. ไคส์

บรรยากาศด้านในกุฏิ และพระธาตุวัดจอมทอง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หมายเหตุ : ที่มาของข้อมูล

- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอแม่สะเรียง
- บันทึกของวัดจอมทอง
- สัมภาษณ์, บันทึกของคุณสวิง ตานะเศรษฐ (ทายาท) (ผู้รวบรวมข้อมูล นายปรีชา วงศ์น้อย)

แม่สะเรียง จ แม่ฮ่องสอน

ในที่ลุ่มตามแอ่งน้ำไม่ว่าจะเป็นน้ำแม่สะเรียง น้ำแม่ยวม หรือผืนนาที่มีน้ำซึมซับ จะเห็นฝูงนกกระยางสีขาวบินร่อนขึ้นลงเป็นฝูงๆ ในขณะเดียวกันนกอีกาสีดำบินเกาะตามสุมทุมพุ่มไม้ร้องกา กา ทั้งที่ไม่ไกลจากบ้านเรือนของผู้คน แสดงให้เห็นถึงระบบนิเวศอันเป็นห่วงโซ่ชีวิตที่สมบูรณ์ได้หวนกลับคืนมาอีกครั้ง แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับสัตว์ ต่างอยู่ร่วมโลกโดยไม่เบียดเบียนกันและกัน นานมากแล้วที่นกกาเหล่านี้ได้หายไปจากคุ้งน้ำท้องนาบ้านเรา จะด้วยสาเหตุจากคนหรือจากสารเคมีที่ถูกหว่านโปรยลงสู่ผืนดินทำให้สัตว์ปีกเหล่านั้นต่างล้มหายตายจากแทบจะสูญพันธุ์ไป

ไม่เฉพาะแต่ทุ่งท้องนา ต้นไม้ที่มีตามบ้านเรือนของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นต้นมะม่วง ลำไย ไม้ไผ่รวก ฯลฯ นกเขาต่างมาอาศัยออกลูกออกหลาน บินโฉบไปมา ส่งเสียงขันคู่ดังระงมไปทั่วบ้าน ผิดกับแต่ก่อนกว่าจะได้นกเขามาเลี้ยงสักตัวต้องออกไปตามป่าตามเขา นำนกต่อไปล่อดักจับมาใส่กรงเลี้ยงเพื่อฟังเสียงขันกัน มาวันนี้ไม่ต้องเลี้ยงให้เสียเวลา เช้ากลางวันเย็นส่งเสียงขันบนหลังคาบ้านดังไปทั่ว ทั้งเสียงเล็ก เสียงกลางเสียงใหญ่ คุ้นคนเสียด้วย

ความสมดุล...ของระบบนิเวศ

- ประเสริฐ อัยกร -

ส่วนที่เป็นขาจรก็มี นกปิดจะลิวหรือนกกรงหัวจุกที่มากันเป็นกลุ่มสี่ห้าตัว ร้องเสียงแก๊กๆ ไปๆมาๆ จอดตามรั้วบ้านบ้าง ตามกระถางกล้วยไม้บ้าง หากค่ำลงก็จะเป็นนกเอี้ยงที่กลับมาจากหากินคืนกลับรัง ส่งเสียงจ้าอยู่บนต้นมะพร้าว ทะเลาะกัดจิกกันจนล่วงลงพื้นดินเป็นคู่ๆ อยู่เป็นนานจะเงียบเสียงก็ต่อเมื่อมืดสนิทนั่นแหละเรียกได้ว่าต่างคนต่างอยู่

จะเนื่องด้วยเด็กสมัยนี้ไม่รู้จักหนังสะติ๊กก็อาจเป็นได้ ผู้ใหญ่ที่มีปืนลูกกรดก็หมดสมัยกันไป ทั้งเด็กและผู้ใหญ่หันมาเอาจริงเอาจังกับแท็บเล็ต สมาร์ทโฟนกันนั่นเอง จึงไม่มีใครไปรบกวนหรือเบียดเบียนสัตว์ต่างๆ ดังกล่าว ความสมดุลได้หวนคืนมา นับเป็นสิ่งที่น่าดีใจ

แต่ที่มากันเป็นฝูงใหญ่ โฉบลงทีเป็นร้อยเป็นพันตัว ซึ่งจะพากันมากันอีกเดือนสองเดือนข้างหน้านี้ "นกแก้ว" เป็นศัตรูของไร่ข้าวโพดตัวฉกาจ เจ้าของไร่ต้องหาวิธีป้องกัน นอกจากหุ่นไล่กาก็ยังเอาไม่อยู่ ก็ต้องพากันไปนั่งเฝ้าตีเกราะเคาะไม้ให้เสียงดังไล่กันเท่านั้น แต่ก็ต้องอยู่กันตั้งแต่เช้ามืดถึงค่ำมืดนั่นแหละ ถึงจะเอาอยู่สมัยก่อนนกแก้วจะเห็นกันก็ตอนช่วงสงกรานต์ แต่เดี๋ยวนี้เขามาเร็วและมามากกว่านั้น.

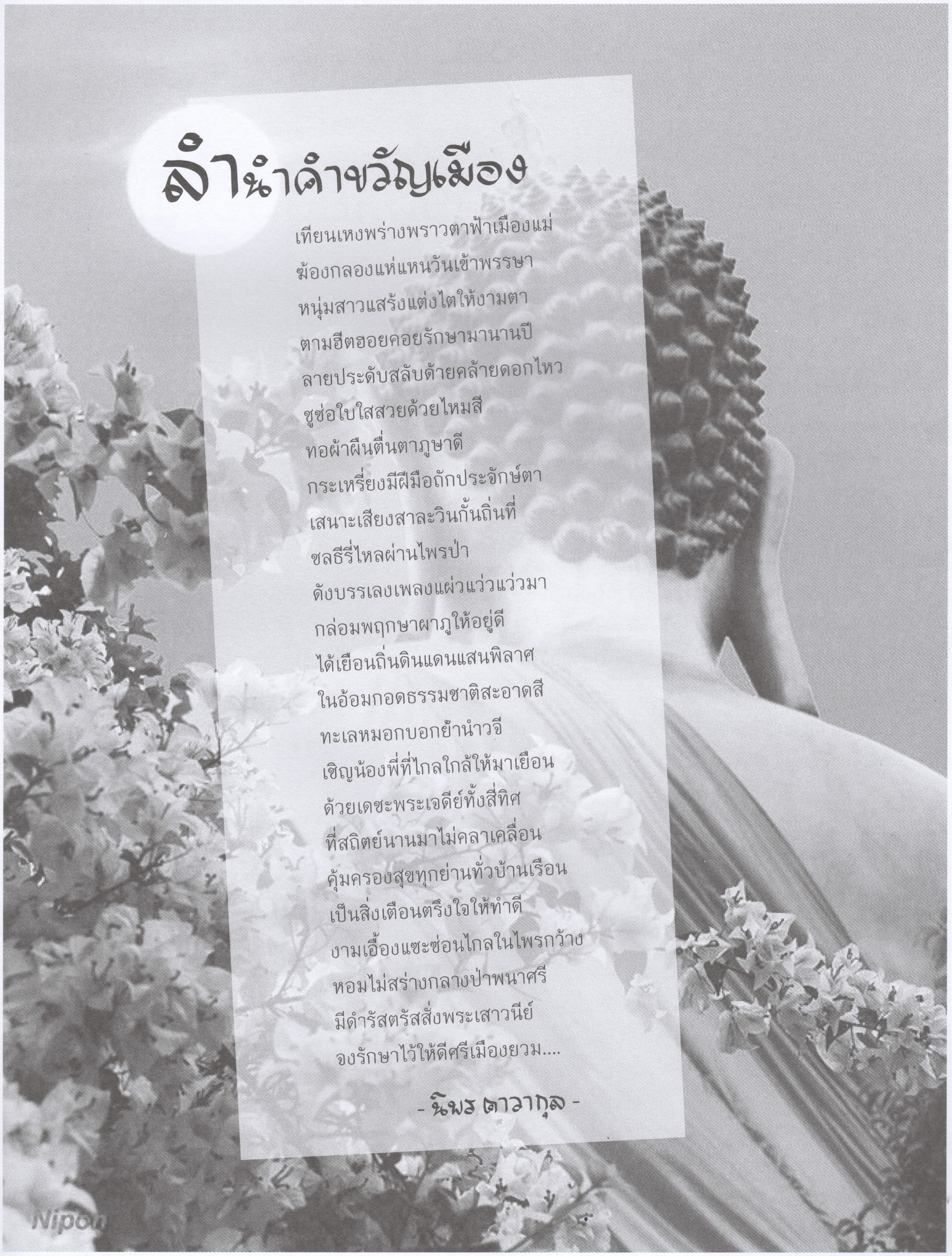

ลำนำคำขวัญเมือง

เทียนเหงพร่างพราวตาฟ้าเมืองแม่
ฆ้องกลองแห่แหนวันเข้าพรรษา
หนุ่มสาวแสร้งแต่งไตให้งามตา
ตามฮีตฮอยคอยรักษามานานปี
ลายประดับสลับด้ายคล้ายดอกไหว
ชูช่อใบใสสวยด้วยไหมสี
ทอผ้าผืนตื่นตาภูษาดี
กระเหรี่ยงมีฝีมือถักประจักษ์ตา
เสนาะเสียงสาละวินกั้นถิ่นที่
ชลธีรี่ไหลผ่านไพรป่า
ดังบรรเลงเพลงแผ่วแว่วแว่วมา
กล่อมพฤกษาผาภูให้อยู่ดี
ได้เยือนถิ่นดินแดนแสนพิลาศ
ในอ้อมกอดธรรมชาติสะอาดสี
ทะเลหมอกบอกย้ำนำวจี
เชิญน้องพี่ที่ไกลใกล้ให้มาเยือน
ด้วยเดชะพระเจดีย์ทั้งสี่ทิศ
ที่สถิตย์นานมาไม่คลาเคลื่อน
คุ้มครองสุขทุกย่านทั่วบ้านเรือน
เป็นสิ่งเตือนตรึงใจให้ทำดี
งามเอื้องแซะซ่อนไกลในไพรกว้าง
หอมไม่สร่างกลางป่าพนาศรี
มีดำรัสตรัสสั่งพระเสาวนีย์
จงรักษาไว้ให้ดีศรีเมืองยวม....

- นิพร ตาวากุล -

จอมะเขือมื่น (กระเจี๊ยบมอญ)

- ผศ.ดร.ทิพย์รัตน์ ประทุมพร -

เครื่องปรุง

มะเขือมื่น	8-9	ฝัก
น้ำตาลทรายแดง	½	ขีด
มะขามเปียก	½	ขีด
พริกขี้หนูแห้ง	7-9	เม็ด
กระเทียม	1	หัว
น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. ล้างมะเขือมื่นให้สะอาด นำไปลวกในน้ำเดือดประมาณ 1 นาที ยกขึ้นให้สะเด็ดน้ำ หั่นให้สวยงามวางไว้ในจาน จัดให้สวยงาม
2. นำน้ำมะขามเปียกต้มให้เดือด เทน้ำตาลลงไป เคี่ยวพอเดือด เติมน้ำปลา ชิมดูให้รสเปรี้ยว หวาน เค็ม ตามใจชอบ นำไปราดมะเขือมื่นที่เตรียมไว้
3. เจียวกระเทียมพอหอมเหลืองตักขึ้น
4. คั่วพริกแห้ง
5. นำกระเทียมเจียวกับพริกแห้งไปโรยหน้ามะเขือมื่นในจาน

คุณค่าทางโภชนาการ

จอมะเขือมื่น 100 กรัม ให้พลังงาน 27.01 กิโลแคลอรี่

โปรตีน	2.24	กรัม	ฟอสฟอรัส	46.39	มิลลิกรัม
ไขมัน	0.67	กรัม	เหล็ก	1.27	มิลลิกรัม
คาร์โบไฮเดรต	3.02	กรัม	แมงกานีส	0.42	ไมโครกรัม
โซเดียม	371.44	กรัม	สังกะสี	0.45	ไมโครกรัม
โพแทสเซียม	107.46	มิลลิกรัม	ทองแดง	0.08	ไมโครกรัม
แคลเซียม	57.99	มิลลิกรัม	โคบอลต์	0.22	ไมโครกรัม
แมกนีเซียม	35.52	มิลลิกรัม	วิตามิน บี 1	41.11	ไมโครกรัม

วิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการโดย: ผศ.ดร.ทิพย์รัตน์ ประทุมพร
ห้องปฏิบัติการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ STATE UNIVERSITY Of GHENT, BELGIUM.

ภูมิปัญญาการบำบัดรักษาพื้นบ้าน

- ธนาภรณ์ ดวงผ่อง -

ชาสมุนไพร

ชาสมุนไพร เป็นน้ำดื่มที่แปรรูปมาจากผักพื้นบ้าน หาง่าย สะดวก มีประโยชน์ต่อร่างกาย ควรทำขึ้นเอง เพราะสะอาด รสชาติถูกปาก และประหยัด ชาสมุนไพรนี้ใช้ชงกับน้ำร้อนดื่มเพื่อปรับสมดุลย์ร่างกาย ประกอบด้วย ใบหม่อน ใบเตย ตะไคร้ นำแต่ละอย่างมาคั่วให้หอมแล้วนำมาผสมกัน ชงกับน้ำร้อนดื่ม ซึ่งสมุนไพรแต่ละอย่างจะมีสรรพคุณ ดังนี้

ใบหม่อน ช่วยขับเหงื่อ แก้ไอ เจ็บคอ คอแห้ง ลดไขมันในเลือดและลดระดับน้ำตาลในเลือด

ใบเตย ช่วยบำรุงหัวใจ ช่วยลดอาการกระหายน้ำ ทำให้ชุ่มชื่น

ตะไคร้ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ ได้ดี

ยาส้มมะขาม

ยาส้มมะขาม เป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่ได้รับการสืบทอดมาจากพ่อทุน มณีธร ถ่ายทอดไปยังลูกคือ ป้ายุ้น มณีธร เป็นยาแผนโบราณมีสรรพคุณ แก้ท้องอืด เจริญอาหาร บำรุงร่างกาย รสเปรี้ยว เผ็ด หอม อร่อย

ส่วนประกอบตัวยาที่สำคัญ คือ มะขามเปียก ปูเลย (ไพล) ขิง ขมิ้น หัวละแอน(กระชาย) ผิวมะกรูด ดีปลี เทียนทั้งห้า เทียนดำ ข้าวเย็นเหนือข้าวเย็นใต้ และตัวยาอื่นๆ

สมุนไพรทำน้ำชา

สมุนไพรทำยามะขามตำราลุงทุน

ผมกลับมาที่นี่อีกครั้งหนึ่ง แม้จะมาในฐานะบุคคลธรรมดา ไม่ใช่ผู้อำนวยการค่ายลูกเสือชั่วคราว ณ อุทยานแห่งชาติสาละวิน แต่ก็ได้รับการต้อนรับจากผู้คนที่นี่เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่หรือคนงานหลายคนยังอยู่ที่นี่ ยกเว้นก็แต่หัวหน้าที่ย้ายผลัดเปลี่ยนกันบ่อย แต่ก็ไม่สำคัญสักเท่าไร เพราะปกติหัวหน้าของพวกเขาก็ไม่ค่อยได้อยู่

ครั้งสุดท้ายที่ผมเข้าไปอุทยานแห่งชาติสาละวิน ก็เมื่อสองปีก่อนที่ผมจะเกษียณราชการ ได้นำพาผู้กำกับและลูกเสือเนตรนารีสองร้อยกว่าชีวิต เข้ามาพักค้างแรมจัดกิจกรรมเข้าค่ายเป็นเวลาสองคืนสามวัน

“ครูนี่ดูไม่แก่เลย ผมเสียอีกที่ดูแก่กว่าครูไปแล้ว” สมพงษ์ ลูกจ้างประจำอุทยานที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแลระบบน้ำประปาภูเขาที่ใช้สอยในอุทยาน และเคยเป็นลูกศิษย์ตอนที่ผมสอนอยู่ที่บ้านกะเหรี่ยงบนดอยแม่หารเป็นความร่มรื่นและความสมบูรณ์ของผืนป่า ที่กรมป่าไม้ได้ประกาศขึ้นเป็นอุทยาน ซึ่งในอำเภอแม่สะเรียงมีอยู่หลายที่หลายแห่ง ที่อุทยานเป็นชื่อสาละวิน ทั้งที่ป่าอื่นที่ผ่านเข้ามาเป็นป่าสงวน ถูกบุกรุกแพ้วถางเป็นที่ทำกินเป็นจำนวนมาก

นอกจากที่ตั้งสำนักงานแล้ว ยังมีบ้านพักรับรองอยู่สามสี่หลัง มีที่พักของคนงานลดหลั่นกันไปตามไหล่เขา มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และเนินดินที่ปลูกหญ้าเขียวครึ้มไปทั่ว น้ำประปาภูเขาเหลือเฟือที่ต่อสายยางเข้ากับสปริงเกอร์พ่นสนามหญ้าและแปลงดอกไม้ได้ตลอดทั้งวันทั้งคืน

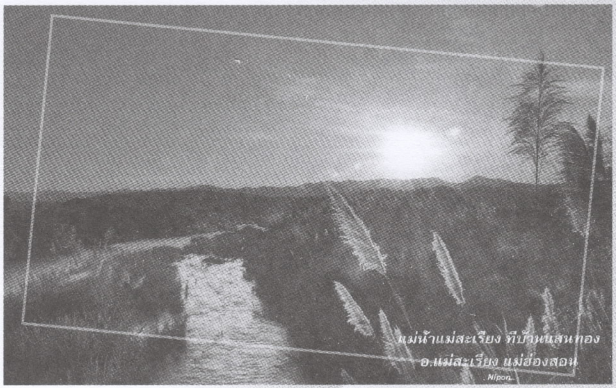
แม่น้ำแม่สะเรียง ที่บ้านแสนทอง
อ.แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน
Nipon.

ความสุขแห่งคืนวัน

- โดย...ฟางแห้ง -

ผมเคยขับรถพาครอบครัวไปอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ในฤดูกาลที่ผู้คนท่องเที่ยว รถติดยาวตั้งแต่ตีนเขา ต้องเลี่ยงออกไปทางแม่แจ่ม เข้าบ้านแม่อูคอชมทุ่งดอกบัวตองค่อยยังชั่วที่ผู้คนไม่หนาแน่นมากนัก ผมกางเต้นท์หน้าระเบียงเรือนรับรอง ผมต้องการบรรยากาศท่ามกลางแสงดาว ผมไม่ชอบอากาศหนาวมากจนน้ำค้างแข็ง อากาศที่นี่พอดีๆ ไม่หนาวมาก ผมเตรียมกาแฟขนมขบเคี้ยวและอาหารแห้งมาพอประมาณ ผมชอบอยู่เงียบๆ เพื่อเรียนรู้ที่จะอยู่คนเดียวและช่วยเหลือตัวเองให้มาก เพราะวันข้างหน้าไม่เชื่อว่าจะได้พึ่งพาลูกหลานที่พวกเขาเองก็คงมีภาระในครอบครัวและหน้าที่การงานมากล้นอยู่แล้ว ครอบครัวคนไทยไม่ใหญ่เหมือนเมื่อก่อน แม้โลกเปิดกว้างแต่ความเจริญคงกระจุกตัวอยู่แต่ในเมือง ทำให้คนวิ่งหาแหล่งสถานประกอบการ ปล่อยให้คนแก่อยู่กันตามลำพัง จะโทษพวกเขาก็ไม่ได้ สังคมบีบบังคับให้เป็นเช่นนั้นเอง

การที่จะอยู่คนเดียวให้ได้ สิ่งสำคัญก็คือ กายตัวเอง เมื่อสุขภาพดีอะไรอื่นมักจะดีตาม ผมออกกำลังด้วยการเดินเร็ววันละประมาณสี่สิบนาที เรื่องอาหารก็สำคัญไม่น้อย ส่วนใหญ่จะเลือกทานแต่ผักพื้นบ้านตามฤดูกาล และทานพออิ่ม

ผมเคยฝึกจิตด้วยการนั่งสมาธิ แต่ก็ทำได้ไม่นานความวอกแวกปรุงแต่งคิดเรื่อยเปื่อย ในความเงียบกับการนั่งเขียนหนังสือทำให้จิตใจผมนิ่งได้มากกว่า แต่ผมก็ไม่เคยเลิกสวดมนต์

การใช้ชีวิตที่เรียบง่ายเป็นวิถีที่จะพาไปสู่ความสุข ทำตัวตามสบายไม่ผูกมัดตนเองด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ กินง่ายอยู่ง่ายบนความพอเพียง บนทางสายกลาง ไม่ทำให้ตนเองหรือคนอื่นเดือดร้อน

ผมเคยถามตนเองว่า ความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ไหน และการมุ่งแสวงหาความสุขจากภายนอกตนเอง โดยไม่ได้มองว่าความสุขนั้นอยู่ภายในตนเองและรอบๆ ตนเอง ผมจึงแสวงหาความสุขจากสิ่งใกล้ตัวที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ นั่นเอง.

ภาพเก่าเล่าเรื่อง...

ประพันธ์ วิริยะภาพ

บริเวณสามแยกถนนเวียงใหม่ เชื่อมต่อกับถนนแหล่งพาณิชย์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในอดีตเป็นย่านร้านค้าของกลุ่มพ่อค้ามุสลิม ปากีสถาน-บังคลาเทศ กลุ่มพ่อค้าชาวต่องสู้ หรือปะโอ กลุ่มพ่อค้าวัวต่างชาวไตหรือไทใหญ่ ทำหน้าที่กระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่นำเข้าทางเรือผ่านทางแม่น้ำสาละวิน และทางหลังช้างจากเมืองมะละแหม่ง และเมืองมัณฑะเลย์ สินค้าบางชนิดนำเข้าจากเชียงใหม่โดยใช้วัวต่าง

พ.ศ. 2511

กระทั่งต้นทศวรรษ 2500 การสร้างถนนเชื่อมเศรษฐกิจสัมปทานไม้แม่สะเรียง-เชียงใหม่ นำโดย บริษัทสหพนาสิทธิ์ ได้ทำให้เศรษฐกิจเมืองแม่สะเรียงเติบโตอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา โดยสินค้าอุปโภคบริโภคถูกนำเข้าจากจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นๆ ตามถนนที่เชื่อมต่อระบบขนส่ง และระบบการค้าสมัยใหม่ ปัจจุบันถนนทั้งสองสายยังคงเป็นทั้งแหล่งพานิชย์และเวียงใหม่ตามความหมายของชื่อถนนจวบจนปัจจุบัน

พ.ศ. 2560

ขอเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมสมทบทุน

จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ให้กับโรงพยาบาลแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน ไม่ต้องเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาลจังหวัดเชียงใหม่

เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บป่วยฉุกเฉินได้ทันเวลา

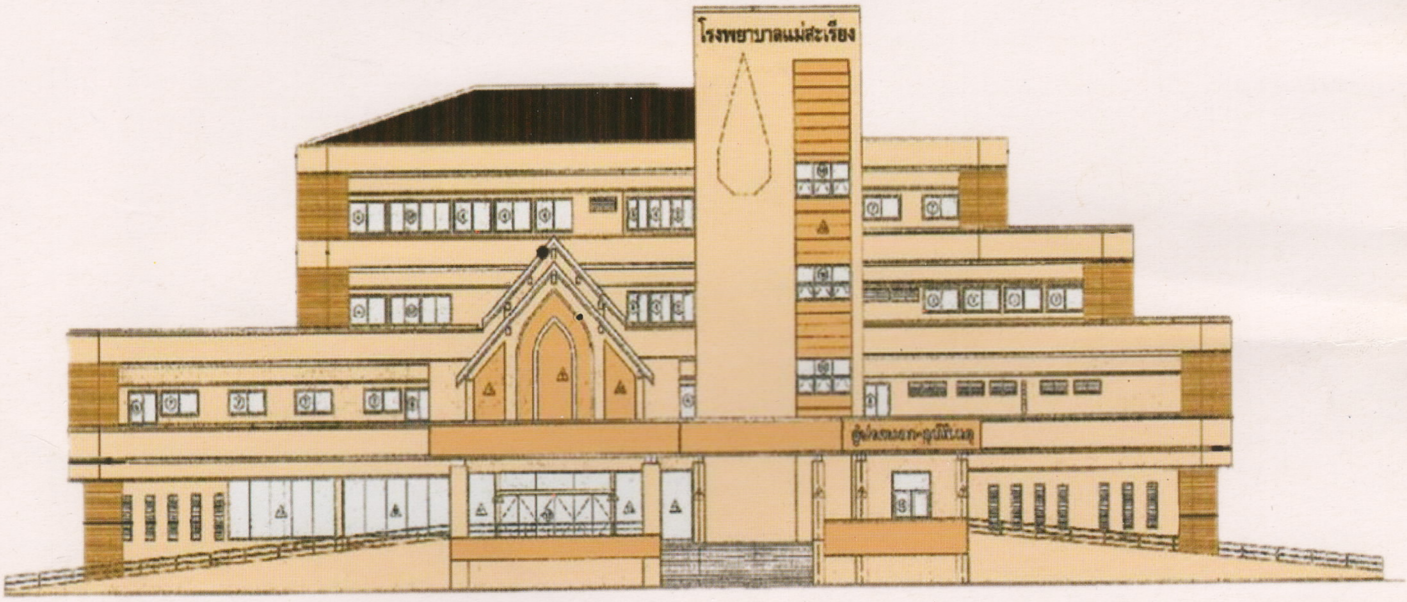

ท่านสามารถบริจาคเงินเข้าบัญชี ชื่อ ธารน้ำใจสู่ รพ.แม่สะเรียง

ธนาคารกรุงไทย สาขาแม่สะเรียง บัญชีเลขที่ 509-0-68760-9

ระยะเวลาโครงการ วันที่ 5 ม.ค.-30 ก.ย.2561

สอบถามรายละเอียดได้ที่ คุณประเสริฐ อัยกร โทร. 089-852-5956

บริจาค 500 บาทขึ้นไปหากต้องการใบเกียรติบัตรสามารถ ติดต่อได้ที่

คุณวาสนา ปันจันทร์ โทร.062-263-3739,053-681-032-4 ต่อ 106,107